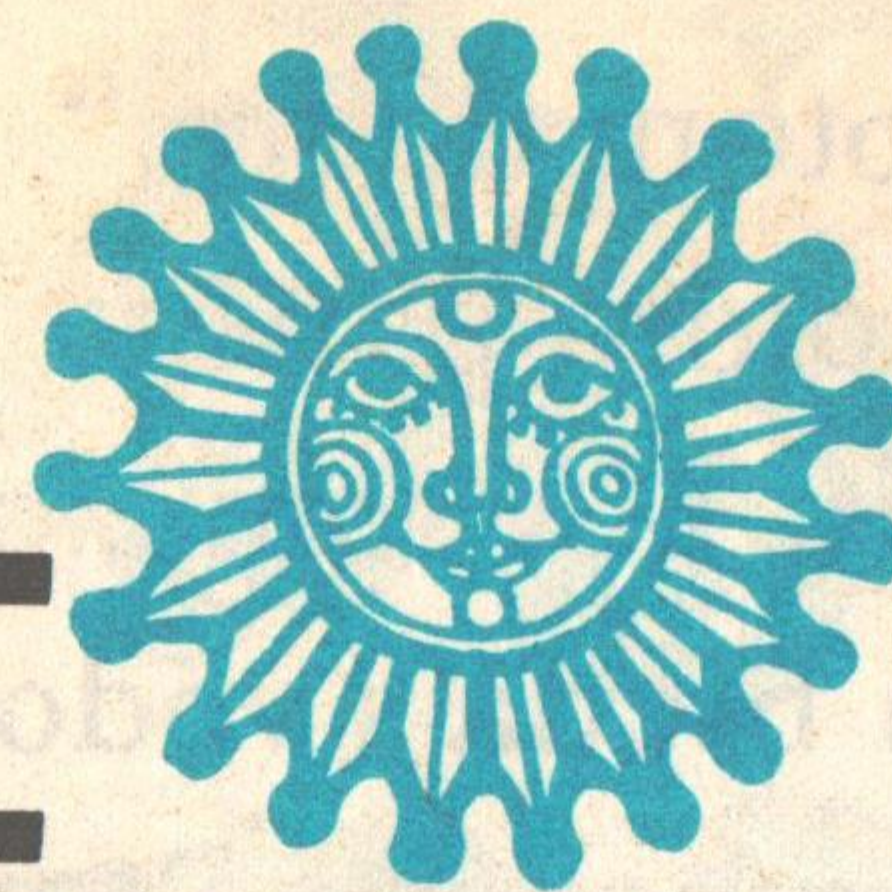

2

Slniečko

číslo

Ročník III (XXV) Október 1970 Cena 3 Kčs

STUDNIAR ADAM A PODZEMKA /JÁN STIAVNICKÝ/ Kedysi
Z KAMENNÉHO KRÁĽOVSTVA dávno žil šikovný
mládenec, ktorý sa živil studniarstvom. Jedného dňa zastal
pred jeho domom koč. Vyvalil sa z neho tučný pán a vraví:
„Dobre som trafil?“

ILUSTROVAL MIROSLAV CIPAR

„Ak hľadáte studniara Adama, tak potom dobre.“

„Jeho hľadám!“ prikývol pán. „Na mojom panstve je vysoký vrch, chcem si na ňom zámok postaviť, aby som z okien videl celé svoje panstvo. Lenže bude tam bieda s vodou, a tak som prišiel k tebe, či by si sa nepodobral vykopať na tom vrchu studňu.“

Studniar Adam porozmýšľal a hovorí:

„Robota to nebude ľahká a od jari do jesene ju neurobím. Koľko za ňu dostanem?“

„Keď mi prvý pohár vody zo studne doniesieš, položím ti na dľaň mešec zlatých peňazí,“ sľúbil tučný pán. „Keď sa už voda bude dať vedrom načierať, môžeš si vybrať koňa z mojich stajní. A keď už budeš stáť po krk vo vode, dám ti toho koňa striebrom ošírovať, a by každý poznal, aký si ty šikovný studniar. Pristávaš?“

„Pristávam,“ vystrel studniar Adam ruku a tučný pán si s ním tľapol.

Celé tri roky sa Adam moril s tvrdou skalou, kým konečne jedného dňa zbadal, že sa v puklinách zjavujú kvapky.

„Voda!“ vzdychol si a hneď si osviežil horúce dlane. „I keby sa čo robilo, teraz už studňu dokopem!“

Zatínal čakan z celej sily, odlamoval skalú kúsok po kúsku, až raz večer natrafil na pramienok, z ktorého mohol nachytať za pohár vody.

„Tu je plný pohár vody!“ položil ho na stôl pred pána.

„Ty mne plný pohár vody, ja tebe plný mešec zlata,“ odpovedal pán a siahol si za opasok, kde mu viseli plné mešce. „Chceš ho hneď teraz, či až potom, keď robotu dokončíš?“

„Len mi ho nechajte u seba,“ odpovedal

studniar. „Vyberiem si celú plácu naraz, a by som pri pohľade na ňu zabudol na ťažkú robotu.“

„Ako chceš,“ odpovedal mu pán.

Teraz sa už Adam nielen vo dne, ale aj v noci lopotil v studni. Zanedlho bolo v nej toľko vody, že sa dala vedrom načierať, a Adam dostal za robotu i krásneho koňa z panskej stajne.

Hoci mu potom išla robota ešte pomalšie, predsa jedného dňa stál vo vode až po plecia. Zajtra, tešil sa v duchu, robotu dokončím.

V tú noc studniar Adam ledva oko zažmuril. Na svoju odmenu myslel, i na to, ako si pôjde do sveta nevestu hľadať. Keď noc máličko pobledla, už sa v koženom odevu spúšťal po rebríku do nekonečnej studne. Stisol nastrený čakan a z celej sily zaťal do kameňa. Naraz sa len skala prelomila a Adam sa našiel v úzkej chodbe. Od ľaku si pretrel oči, a keď sa trochu spamätal, urobil dva-tri kroky do tmy.

„Čo by som bol za chlapa, keby som nepozrel, kde som sa to dostal,“ vravel si.

Chodba sa postupne rozširovala a skaly v stenách akoby novú podobu dostávali. Svičili krásnymi farbami, tu a tam viseli zhora tenké kryštálky, ktoré vietor rozzunieval do veselej muziky. Chodba už nebola úzkym priechodom, ale sa šírila do veľkých komnát, medzi ktorými sa rozprestierali obrovské lúky.

Keď sa Adam dost po tom čudnom kráľov-

LES

Rudolf Čižmárik

Štyri razy do roka sa prezlieka.

*Býva mu horúco,
býva mu zima.*

*Schovávali sme sa v lese ako v izbe
plnej nábytku
a tmavých kútov.*

Len les sa nemá kam schovať.

Štyri razy do roka sa prezlieka.

*Les je zelený dom
s dverami medzi stromami.
Stačí mať klúčik odvahy.*

OHNÍK

Mária Rázusová-Martáková

*Severák fúka ako v zime,
na strome blysla inovať,
my si však ohník založíme
a budeme sa pri ňom hriať.*

*Hneď zapraskala suchá trnka,
vyskočil plameň blčiaci...
Oheň je malý braček slnka,
pomocník veľký pri práci.*

stve nachodil, na jednom mieste si chcel odpočinúť. A tu sa za ním ozvalo:

„Len poď ďalej, studniar Adam!“

Adam vyskočil, ale okolo seba nikoho nevidel.

„Kto ma to volá?“ spýtal sa.

„Dozvieš sa, keď prejdeš po lávke, ktorá je oproti tebe!“

„Adam pozrel pred seba a naozaj, pod nohami mu ležala lávka. Opatrne po nej prešiel a len teraz videl, čo ľudské oko ešte nezočilo. Široko-ďaleko obrovská lúka a na nej kvety, motýle, vtáky, no všetko len z kameňa. Na konci tej lúky stál utešený zámok. Veže svietili dúhovými farbami a steny odrážali svetlo, ako lesklý ľad odráža slnečné lúče. Adam opatrne kráčal po tej kráse, a keď došiel k zámku, dvere sa pred ním samy roztvorili. Sedemdesiat-sedem komnát prešiel a každá sa inším vyzna-

čovala. Keď sa mu už z tolkej krásy hlava krútila, vošiel do komnaty, čo peknotou všetky ostatné prevyšovala. Naprostriedku, na veľkom tróne z drahých kameňov, sedela krásna pani s korunkou na hlave.

„Kde som to prišiel?“ opýtal sa Adam.

„Môj otec je vládcom nad skalami,“ povedalo to krásne stvorenie. „Kde sa dotkne zeme, tam sa hneď všetko na skalú premení. Matka zas vládne vodám, čo po zemi i pod ňou tečú. Jej zástera je večne mokrá a kvapky, čo z nej padajú, dávajú život všetkým žriedlam sveta. Ja som ich dcéra. Vládne krásne, čo sa rodí z vody a skál. A toto sú moji sluhovia.“ Princzňa zatlieskala. V tej chvíli vbehlo do komnaty na tisíc malých piadimužíkov. Pobežovali z miesta na miesto, okresávali kryštáliky drobnými čakanmi a iní zas vodou polievali, aby dostali farbu a lesk. Tí najšikovnejší ukla-

dali potom kryštáliky do kvapľov a dúhových stien.

„Šikovných máš sluhov!“ pochválil Adam. „Len o jedno ťa, dcéra vládcu skál a matky vody, prosím: prikáž niektorému, aby mi ukázal cestu naspäť, do nášho sveta. Človeku je predsa len najlepšie medzi ľuďmi, aj keby inde sto-krát väčšiu krásu videl.“

„Ohó!“ zasmiala sa princzňa. „Veľa žiadaš odo mňa.“

„Azda ma tu chceš uväzniť?“ preľakol sa Adam.

„To nie. Ale podľa práva našej krajiny každý, kto do nej vkročí, musí si tu sedem rokov odslúžiť.“

„A čože ja tu budem robiť? Nemám ruky uspôsobené na takú prácu, akú robia tvoji piadimužíci,“ zvolal Adam.

„Cez sedem zdvíhadiel tečie voda do môjho

podzemného kráľovstva. Každý deň treba jedno zdvíhadlo otvoriť a ostatných šesť strážiť, aby cez ne voda nepretekala.“

Po tých slovách princzňa studniara Adama prepustila. Starý piadimužík s bradou až po kolená ho zaviedol k siedmim veľkým skalám, z ktorých padalo sedem mohutných vodopádov. Hneď za nimi zadržovalo vodu sedem zdvíhadiel. Šesť bolo spustených a cez jedno pretekala voda do čudnej krajiny podzemných krás.

„Tu budeš bývať,“ ukázal piadimužík na neveľkú chalupu. „Moji mladší bratia ti sem každý deň donesú jedlo a pitie.“

Od tých čias sa studniar Adam každé ráno pribral do roboty. Jedno zdvíhadlo vytiahol hore, aby voda mohla pretekať, a ostatných šesť strážil, aby cez ne nepretiekla ani kvapka. V takej robote strávil celých sedem rokov.

Raz ráno prišiel k nemu starý piadimužik a takto ho oslovil:

„Tvoja služba sa skončila. Princezná, dcéra pána skál a matky vody, ťa očakáva vo svojom paláci.“

Princezná sedela na tróne.

„Čakám ťa, studniar Adam,“ povedala milým hlasom. „Dobre si si za sedem rokov zastával robotu, nuž ti patrí odmena. Nedám ti však zlato, lebo v ňom je zlo zakliate, ani drahých kameňov ti nenasypem, lebo pri pohľade na ne zabúdajú ľudia na poriadnu robotu. Podaj mi svoju pravú ruku!“

Studniar vystrel pravú ruku a princezná mu ju chytila do dlaní. Potom hlasno zavolala:

„Otec môj, vládca skál, či ma počuješ? Tvoja dcéra ťa volá!“

Dlho bolo ticho, naraz však akoby všetky skaly dunivým hlasom odpovedali:

„Počujem ťa, dcéra moja. Akú máš ku mne prosbu?“

„Pre svojho sluhu, studniara Adama, ktorý mi sedem rokov verne slúžil, chcem u teba odmenu vypýtať.“

„Vyslov ju!“ zahučalo po celom podzemnom kráľovstve.

„Studniarom je, nuž nech sa mu pri robote skaly z cesty rozostupujú.“

„Stane sa!“ odpovedal mohutným hlasom pán skál. „Kdekoľvek sa dotkne zeme čakanom či lopatou, tam skala nikde nebude.“

„Ďakujem ti, otec!“ poďakovala sa princezná a potom riekla Adamovi: „Teraz mi podaj ľavú ruku!“

Adam vystrel ľavú ruku, princezná mu ju chytila do dlaní a zavolala mocným hlasom:

„Matka moja, vládkyňa vody, dcéra ťa volá! Či počuješ?“

Z diaľky akoby sa ozvalo šumenie vody, ktoré sa ustavične zosilňovalo, až hukot naplnil

celé podzemné kráľovstvo. A v tom šumení vody zaznel hlas:

„Počujem ťa, dcéra moja!“

„Môj sluha, studniar Adam, mi sedem rokov statočne slúžil. Akú odmenu mu môžem dať z tvojej ruky?“

Vládkyňa vôd odpovedala:

„Kdekoľvek začne studňu kopať, všade pod ňu svoju zásteru podložím, aby čoskoro na dobrú vodu natrafil.“

Hučanie vody prestalo a princezná pustila studniarovu ruku.

„Od svojho otca i matky som ti odmenu vyprosila. Či ti mám aj ja darovať niečo na dŕvažok?“

Adam skromne sklonil hlavu. „Toľko som už dostal, koľko by som u iného pána za celý život nevyslúžil.“

„Vidím, že ti ruky k lakomosti nenarástli,“ usmiala sa princezná. „Viem i to, že si si chcel na zemi nevestu nájsť.“

„Tak je,“ prikývol Adam.

„Nuž vezmi si tento kameň, je z troch krás zložený,“ položila mu do dlane vzácny kameň. „Keď sa vrátiš medzi ľudí, skôr ako sa vyberieš hľadať nevestu, zahod ho za seba.“

„A ďalej?“ opýtal sa studniar. „Čo mám robiť potom?“

„Sám uvidíš. Len jedno si dobre zapamätaj: nedaj sa strhnúť netrpezlivosťou.“

Studniar Adam sa princeznej ešte raz poďakoval a potom sa vracal po kamenných lúkach a cez mnoho jaskýň, až sa napokon dostal do studne, ktorú sám vykopal. Keď z nej vyšiel, ľudia div z nôh nespádli. Sedem dlhých rokov si mysleli, že Adam zahynul, a tu sa ti živý a zdravý ukáže medzi nimi. A hneď k pánovi, aby mu plácu za vykopenie studne vyplatil.

Tučný pán prikázal sluhom:

„Dajte mu mešec zlata za prvý pohár dob-

rej vody zo studne. Dobrého koňa k tomu pridajte, lebo — podľa dohody — dá sa voda vedrom načierať. A nakoniec mu toho koňa ešte striebrom ošírujte, lebo i v najväčšom suchu je v studni toľko vody, že chlapovi po krk siaha.“

Teraz si už môžem ísť ženu hľadať, pomyslel si studniar Adam, keď domov na koni šiel.

Vytiahol kameň a hodil ho za seba. Ani sa obzrieť nestačil, už sa za ním ozvalo:

„Či ma chceš za ženu?“

Stála tam pekná deva, ktorej akoby tri farby kameňa krásu dali: na líkach jej červeň sedela, žltá farba akoby sa jej do vlasov vpletla a bieloba ruky vykúpala.

„Akože by som nechcel!“ vzdychol si Adam. „Len kto si a odkiaľ prichádzaš?“

„Bola som zakliata v kameni, ktorý ti dala princezná podzemného kráľovstva. Tým, že si sedem rokov slúžil, dostali tvoje ruky moc, aby ma z kameňa vyslobodili. Ak sa teraz chceš stať mojim mužom, musíš mi dať meno!“ usmiala sa.

Adam porozmýšľal a vraví:

„Pod zemou som si ťa vyslúžil, nuž volaj sa Podzemka. Či prijmeš také meno?“

„Prijmem,“ povedala Podzemka. „Podaj mi ruku a posaď ma k sebe na koňa.“

Tak si Adam doniesol domov krásnu ženu a hneď aj svadbu schystal, tanec a hostina trvali celé tri dni. Keď už odišli poslední hostia, spýtal sa Adam svojej ženy:

„Hostia jedli, ty si nejedla. Hostia pili, ty si nepila. Akáže si ty žena?“

„Čo nebolo včera, môže byť zajtra,“ usmiala sa Podzemka, „len sa nedaj strhnúť netrpezlivosťou.“

Ani nasledujúci deň Podzemka nič nejedla, ani si ústa vodou neovlažila. Adam obskakoval okolo nej, núkal ju tým aj oným, ale Podzemka nič. Akoby sa chcela hladom a smädcom umoriť.

Tak to trvalo nejaký čas, keď tu raz v noci Adam zbadal, že sa mu žena z postele dvíha, opatrne na dvor vychádza a tam si namiesto chleba z kameňov ujedá a rosou zapíja. Potom spokojne vojde zas do chalupy a ľahne si do postele.

Nasledujúcu noc sa všetko opakovalo.

Adam si pomyslel:

Ja ťa, žena moja, odučím od takých jedál. Chcem, aby si naveky zabudla, že si z kameňa o troch krásach zrodená.

Na ďalšiu noc si pripravil do hrnčeka mlieka. Ledva Podzemka zaspala, opatrne sa priblížil k jej posteli a nalial jej mlieka do úst.

„Čo si to urobil, muž môj drahý!“ zvolala Podzemka. „Ešte tri dni, a moc podzemného kráľovstva by bola nado mnou prestala! A takto budem zasa tým, čím som bola skôr.“ Dopovedala a v tej chvíli sa premenila na drahý kameň z troch krás zložený. Čo ako Adam volal a prosil, aby sa kameň zasa na Podzemku premenil, nič nevymohol. Kameň ostal kameňom síce krásnym, ale neživým. A takým je až do dnešných čias. Možno čaká, kým sa na svete nezrodí ďalší šikovný mládenec, ktorý Podzemku odkľaje.

MALIAR

Rudolf Dobiáš

*Ja som malý prváčik,
nakreslím vám obláčik.
Aby nebol samotár,
nakreslím aj zopár čiar
a v tých čiarach chmúry,
v ktorých búrka zúri,
češe zlatým hrebeňom
duby v lese zelenom;
potom slnko nakreslím,
modravých hôr modrý dym,
pod horami studničku,
pri studničke jedličku,
na jedličke veveričku.
Z výšky
bude hádzať do studničky
šišky.*

O Zuzanke, Belkovi a Murkovi

Mária Jančová

ZUZANKA BÝVALA V HORE v drevenej horárni. Nemala ani sestru ani brata, len veľkého bieleho psa Belka a malého čierneho kocúrka Murka. To boli jej kamaráti.

„Ja už pôjdem o toľkoto dní do školy, vieš, Belko?“ ukázala koncom leta Belkovi všetkých päť prstov na ruke.

„Hav, hav!“ zabrechal Belko a v jeho psej reči to značilo: „Ja síce neviem, čo je to škola, ale asi je to dobré, keď sa tomu tak tešíš.“

Zuzanka utekala za Murkom, aby sa pochválila i jemu.

Lenže Murko si Zuzankiných rečí nevšimol. Pretiahol sa lenivo a odbehol.

Nastal september.

Mamička Zuzanku vystrojila a — predstavte si — kto s ňou nešiel do školy! Belko!

„Hav, hav, hav — hav, hav, hav!“ brechal veselo celou cestou a v jeho reči to značilo: „Ja síce neviem, kam ideme, ale idem rád, keď ide rada aj Zuzanka!“

Prišli pred školu a Zuzanka vraví:

„Tu ma čakaj, Belko, ani sa nepohni!“ A pohrozila sa mu prstom.

No a predstavte si, Belko tomu rozumel. Sadol si a trpezlivo čakal. Len keď sa na škole otvorila brána a deti sa z nej vyhrnuli, skočil rovno k Zuzanke a veselo zabrechal: „Hav, hav, hav!“ To značilo: Teraz už ideme domov, však?

Od tých čias, či bolo pekne, či pršalo, chodil Belko so Zuzankou každý deň do školy.

Raz ráno, keď už Zuzanka chodila celý mesiac do školy, vzala Murka na ruky a povedala mu:

„Poď s nami aj ty, aby si vedel, ako je v škole veselo a koľko je tam detí.“

Ale Murko zoskočil Zuzanke z rúk, lenivo sa pretiahol a odišiel si chytiť myš.

Aký je ten Muro! Nikdy nebude vedieť iné ako myši chytať.

NÁVŠTEVA

Zlata Dôňová

BOL tichý jesenný deň. Taký zvláštny a pokojný. Vedeli by ste nakresliť taký deň? Ja nie, nie som dobrá kresliarka. Ja si viem ten deň iba predstaviť. Ak zavriem oči a sústredím sa . . .

Prvé, čo sa mi ukáže za zatvorenými viečkami, je slnko. Sedí nad belasým kopcom, čisté, zlaté. Zalieva žiarou všetko naokolo. Eľľa, práve nazrelo do potoka, okruženého starými vrbami. Vodná hladina sa rozčerila, to vietor závidel slnku čisté zrkadlo.

Čo malo slnko robiť? Obzrelo sa okolo seba a zvýsklo. Obďaleč stál pekný dom, naň uprelo zrak. Dom hľadí naproti slnku štyrmi veľkými oblokmi, ktoré milo a nežne prepúšťajú slnečný jas do . . . Pst! Teraz dávajte pozor. Slnko si huncútsky rozčechralo vlasy a hybaj! Rozhodilo ich po veľkej miestnosti.

Lavice zavŕzgali. Niekoľko párov nôh len tak posediačky prestupovalo. Pravá ruka, ktorú slnko tiež objalo, sa nevdojak zdvihla.

„Stalo sa niečo?“ spýtal sa hlas.

Prichádzal z vyvýšeného stupňa. Bol pokojný.

„Slniečko prišlo na návštevu,“ vyslovili malé ústa. Vždy vedeli odpovedať, keď sa ich na niečo spýtali.

„Slnko,“ vyslovilo nahlas niekoľko perí. A nezbedné slniečko sa zadrápilo do veľkej mašle a huncútsky poštekľilo biely krk. Z tretej lavice sa rozbehlo ku škatuľke s kriedou. Krieda ozlatela. Odtiaľ odbehlo na tabuľu a usalašilo sa na nej.

„Je krásny deň,“ povedala najvyššia osoba.

V tej chvíli sa ohlásil cengáč: „Cingi-lingi-cen, slnko prišlo sem!“ Dlho sa však nezabavilo, vybehlo na dvor a deti za ním.

Či s ním dlho ostali? Dlho, dlho. ešte aj teraz sa s ním hrajú.

DO ŠKOLY

*(Dramatizácia básne
Ľudmily Podjavorinskej)*

MAŇUŠKOVÁ SCÉNKA

Postavy: somárik, teliatko, žriebä, kozička, zajačik, prasiatko, ovečka, psík, mačiatko, straka, hlas.

Somárik (bubnuje)

Zhora a či oddola
prišiel rozkaz do dvora,
či sa páči, či sa nie,
že sa začne učenie.
Zavčas rána za zory,
všetky deti do školy!
Iá-iá-iá . . . !

Počas bubnovania sa zbiehajú zvedavé zvieratá, počúvajú hlásenie. Po skončení nastane zhon, tu i tam niektoré zviera prekvapene zvolá: Do školy? — Škola! — Ach! (Potom sa všetky zvieratá rozídu.)

Diktát

I. SERGEJEV

Teda čo sme s Vovkom Butylkinom nemali radi, to boli diktáty. Najmä na zložené vety, lebo je v nich plno čiarok. Preto prekliate čiarky sme s Vovkom ustavične dostávali päťky. Mne vždy zo päť čiarok chýbalo a Vovka ich zas mal priveľa, takmer za každým slovom.

Raz, keď sme mali písať diktát, Vovka mi pošepkal:

„Dnes celý náš rad dostane jednotky.“

„Ako vieš?“ spýtal som sa i ja pošepky.

Vovka sa záhadne usmial a zaviedol ma k prvej lavici, v ktorej sedela výborná žiačka Lenka Pokrovská. Od nej pozdĺž lavíc sa tiahla nitka.

„Rozumieš?“ opýtal sa Vovka.

„Čo mám rozumieť?“

„Ach, ty mudrc! Keď bude treba dať čiarku, Lenka potiahne nitku, rozumieš?“

„Si hlavička, Vovka!“ potešil som sa. „Sám si na to prišiel?“

„No a kto?“ dôležito sa zatváril Vovka.

Vtom zazvonilo a do triedy vstúpila Irina Jevgenievna. Hodina sa začala. Lenka Pokrovská si omotala nitku na prst ľavej ruky a pravou sa pripravila písať. Aj Vovka chytil ľavou rukou nitku a pravou pero. Irina Jevgenievna začala diktovať.

Bolo tak, ako povedal Vovka: za každým slovom, kde mala byť čiarka, Lenka potiahla nitku. Vovka dopísal slovo a potiahol nitku Borkovi Zajcevovi, ktorý sedel za ním. Borka dal čiarku a potiahol nitku Gaľke Koteľnikovej. Gaľka urobila čiarku a dala znamenie ďalej. Tak sme písali celý diktát.

Na druhý deň celý Vovkov rad okrem Lenky Pokrovskej dostal päťorky.

Deti napísali jednu a tú istú vetu takto:

Lenka Pokrovská:

Zore sa zapaľujú, vzduch je čistejší, obloha jasnejšia, obláčiky sa belejú, polia sa zelenejú.

Vovka Butylkin:

Zore sa zapaľujú vzduch, je čistejší obloha, jasnejšia obláčiky sa, belejú polia sa zelenejú.

Borka Zajcev:

Zore sa zapaľujú vzduch je čistejší obloha jasnejšia, obláčiky sa belejú polia, sa zelenejú.

Toľa Žižin, ktorý sedel v poslednej lavici:

Zore sa zapaľujú vzduch je čistejší obloha jasnejšia obláčiky, sa belejú, polia sa zelenejú.

Prel. M. Soltýsová

Carihradské papučky

L. DASKALOVA

Kúpila som v Carihrade, v samotnom prístave, papučky pre moje dievčatko. Keby ste len vedeli, aké boli pekné! Pestrofarebné, s dohora vyhnutými špicami, celkom ako také čľapaté noštekky.

Kúpila som ich preto, lebo ich predavač vychvaľoval, akoby to bolo to najkrajšie, čo možno v Carihrade kúpiť.

„Ja som človek chudobný, ale moje papučky sú zázračné! Hotové loďky! Keď ich odviažete, odplávajú po mori doďaleka a už ich nevidíte! A keď si ich obujete, nemusíte obracať oči k nebu a pozeráť na slnko a hviezdy! Korálky na mojich papučkách sa ligocú ako hviezdičky, spievajú ako slávik a človeku je razom veselšie na duši!“

A naozaj, keď som tak počúvala chvály toho chudobného obuvníčka, bolo mi akosi čím ďalej, tým veselšie. A kúpila som tie jeho papučky. Zanesla som si ich do hotela a zamkla do kufra. No v noci som odrazu začula šuchot.

„Čo sa tu robí?“ vyskočila som. „Kto je tu?“

„My sme! To sme my!“ zaštrngotali papučky svojimi nespočetnými korálkami. „V kufri nám je dusno! A nudíme sa! Chceli by sme sa trocha poprechádzať!“

„Nie!“ povedala som tak prísne, ako som len vedela. „Ani myslieť, moje milé! Veď bývame v hoteli, tu treba zachovávať ticho. Ako by to vyzeralo, keby sa v noci všetky topánky šli poprechádzať? Nad nami býva akýsi ujo, čo nosí čižmy. Čo keby sa aj tým čižmám zachcelo v noci prechádzať? A nielen prechádzať, ale napríklad pochodovať po chodbe? A potom — také nočné prechádzky zodierajú podrážky! Ako by to vyzeralo, keby som svojmu dievčatku priniesla z Carihradu papučky s obdratými opätkami? Len buďte dobré, ja vám zato zaspiem uspávanku!“

„Čo sa tu robí?“ vyskočila som. „Kto je tu?“

„My sme! To sme my!“ zaštrngotali papučky svojimi nespočetnými korálkami. „V kufri nám je dusno! A nudíme sa! Chceli by sme sa trocha poprechádzať!“

„Nie!“ povedala som tak prísne, ako som len vedela. „Ani myslieť, moje milé! Veď bývame v hoteli, tu treba zachovávať ticho. Ako by to vyzeralo, keby sa v noci všetky topánky šli poprechádzať? Nad nami býva akýsi ujo, čo nosí čižmy. Čo keby sa aj tým čižmám zachcelo v noci prechádzať? A nielen prechádzať, ale napríklad pochodovať po chodbe? A potom — také nočné prechádzky zodierajú podrážky! Ako by to vyzeralo, keby som svojmu dievčatku priniesla z Carihradu papučky s obdratými opätkami? Len buďte dobré, ja vám zato zaspiem uspávanku!“

Hlas

Čo len zdravé nôžky malo, do školy sa všetko bralo, všetko chcelo do školy, žeby hlúpi neboli. A mamičky, ako znali, detičky si pristrájali.

Teliatko (prejde vyparádené, poskrúca sa, pokloní a zájde za scénu.)

Prasiatko (vyjde farbavo, vopchá nohy do koryta, umýva sa, prská vodu, smeje sa, vystrája. Keď je čisté, pokloní sa a odchádza s krikom: kvik-kvik . . .)

Žriebä (vyjde, ukláňa sa, povie hi-hi-hi a odíde.)

Kozička (vyjde). Ja kozička rohatá, pôjdem veru strapatá. (Odíde.)

2. O B R A Z

Hlas

A tak išli, pár a pár, pod pazuchou šlabikár.

Zajačik, prasiatko (prichádzajú a zastanú si pred plotom, na ktorom sedí straka-učiteľka, uklonia sa pred ňou.)

Teliatko, žriebä (vyjdú, uklonia sa strake, zastanú.)

Ovečka, kozička (vyjdú, uklonia sa, zastanú.)

Psík, mačiatko (vyjdú, uklonia sa, zatanú.)

Somárik (pride sám, ukloni sa.)

Straka-učiteľka (ukazuje žiakom, aby si posadali na plot, pomáha im hore, naraz sa plot s nimi zvalí, všetci popadajú na hŕbu Všeobecný smiech, pomedzi to výkriky: miau-hav, -bé, -mé, -mú, -iá)

Straka
Ticho, prosím, pozor dajte, abecedu počúvajte!

(Smiech a zhon sa pomaly končí, zvieratá sa pekne postavila.)

Straka a-b-c-d... a-b-c-d... a-b-c-d...

Hlas (medzitým, čo straka opakuje to isté).

Ale chyba, chyba lávky!

Žiaci mali tvrdé hlávky, nechápali, čo to, čo je, každé húdlo iba svoje.

Teliatko Mú-mú-mú... hú-hú-hú...

Ovečka Bé-bé-bé...

Kozička Mé-mé-mé...

Mačiatko Miav-miav-miav...

Psík Hav-hav-hav...

Žriebä Hi-hi-hi...

Somárik I-á... i-á... i-á!

Straka Nože dobrý pozor dajte a lepšie ma počúvajte.

(Postaví sa pred kozičku a predrieka jej zreteľne.)

a-b-c-d...

Kozička (s porozumením prikyvuje a napodobňuje straku).

mé-mé-mé-mé...

Straka (ovečke) a-b-c-d...

Ovečka bé-bé-bé-bé...

Straka (teliatku) a-b-c-d...

Teliatko Mú-mú-mú-mú...

hú-hú-hú-hú...

Straka (mačiatku) a-b-c-d...

Mačiatko Miav-miav-miav-miav...

Straka (psíkovi) a-b-c-d...

Psík hav-hav-hav-hav...

Straka (žriebätku) a-b-c-d...

Žriebä hi-hi-hi-hi...

A napochytre som zložila pesničku.

Carihradské papučky, pekne spite, nech sa zavčasná zobudíte!

Zajtra ráno, skoro ráno, tešte sa, zapíska vlak, rozkrútia sa kolesá, zanesiem vás malej dcérke mojej, čo má nôžky biele, perleťové!
Čoby nôžky, rybky samopašné!
Naskáčete sa s ňou, našantíte, ale teraz, milé, tíško spite!

A predstavte si, papučky poslúchli a zaspali!

Na druhý deň som sa pobrala na stanicu. Aj s kufrom. Je celkom nový, čierny a lesklý ako klavír.

Odrazu počujem, že carihradské papučky dupocú. No, bo-daj ich, ešte mi prepučia nový kufor! Preto hneď, ako som prišla na stanicu, som kufor otvorila a prikázala som im, aby boli ticho. Stíchli, ale len čo som kufor zatvorila, začali znova šantíť a poskakovať.

Znova som otvorila lesklý kufor.

„Čo to stvárate?“ hovorím. „Pokrčili ste mi všetky šaty! Budte predsa trpezlivé. O chvíľu nasadne me do vlaku, vylo-

žím vás hore, kde býva batožina, budete sa hojdať ani na hojdačke a nebudete sa nudiť!“

A vlak už aj prichádzal. Zrazu ku mne pribehlo chlapča, také počerné Turčiatko, usmialo sa a hovorí:

„Tetuška, dajte, ja vám ten kufor zanesiem do vlaku. Pozor-ne ho poniesiem, neoderiem vám ho. Ja viem chrániť všetko pekne.“

„Nie!“ odpovedala som chlapčaťu. „Verím ti, že by si kufor nepoškodil, ale za odnesenie by som ti musela dať odmenu, a vieš, ja som už minula všetky peniaze. Aha, pozri, peňaženku mám celkom prázdnu.“

Ale chlapča cerilo zuby v samopašnom úsmevčeku. Nemohlo uveriť, že by teta, čo má taký lesklý kufor so zlatou rúčkou, nemala v peňaženke nijaké peniaze! Chytil kufor a už ho odnášal. A jeho nohy, celkom bosé, cupotali po dlaždiciach ako dáždik. Veď hej, ale šidlo vo vreci neobstojí! Carihradské papučky sa znova začali ohlášať, pohopkávať.

„Jaj, tetuška!“ naľakal sa chlapec a tvár mu obelela. „Čo som to porobil! Voľačo som vám v kufri rozbil! Teraz mi už naozaj nič nedáte!“

„Počkaj, Hasanko!“ povedala som. „Neboj sa! Hneď uvidíš, čo to v kufri dupoce!“

Otvorila som kufor a vybrala som z neho carihradské papučky s mesiačikom a hviezdičkami.

Hasan hľadá očarene na papučky a ja na jeho bosé, chudé, dooškuľované nôžky.

„No!“ prihovorila som sa nepokojným papučkám:

Do vlaku si vy už nesadnete a ani do Bulharska nepôjdete!

Neobujú si vás nôžky-rybky, nôžky biele, nôžky perleťové...

Tu máš, Hasanko, tie papučky za odmenu!

A chlapča si ich obulo. Zasmialo sa a odbehlo. Korálky zvonkali. Spievali ako slávik, jagali sa ako hviezdičky.

Nuž takto som kúpila v Carihrade, v prístave, vyšívané papučky pre svoje dievčatko, ale do Bulharska som ich nedoniesla. Miesto Svetlany behá teraz v papučkách Hasan. A ja sa usmievam. Pravdu mal ten predavač — jeho papučky sú zázračné. Kto si ich kúpi, tomu je naozaj veselšie, ľahšie na duši...

Prel. M. Topol'ská

Straka (prasiatku) a-b-c-d...

Prasiatko Kvik-kvik-kvik-kvik...

Straka (somárikovi) a-b-c-d...

Somárik (dôrazne prikyvuje) i-á, i-á, i-á, i-á...

Straka (nešťastná) Acn, jaj, beda!

Všetky zvieratá (naraz opakujú to svoje) mé-, bé-, mú-, miav...

Zdramatizovala L. Dedinská

HRADNÝ PÁN

Oto Koráb

Nechcem ja byť rytierom,
ani pánom kráľom,
je však mojím tajným snom
bývať v hrade starom.

Prišli by ta turisti,
dospelí aj deti,
ja by som im vykladal,
ako ten čas letí,
aké sú tie múry staré,
kto v nich býval, a tak ďalej,
a tiež, že tu spravidla
strašia dobré strašidlá.

Potom by sme zišli spolu
po schodoch až celkom dolu,
do mučiarnie — na kofolu.

Keby som mal ten svoj hrad,
mal by som ho strašne rád.

Stavitelia banských strojov

Asi pred tristo rokmi prístahoval sa do baníckej osady Piargy (teraz Štiavnické Bane) pri Banskej Štiavnici Matej K. Hell s rodinou. Hell bol, dnes by sme povedali, akýmsi banským technikom. Mal na starosti ťažné stroje, ktorými sa vyvážala z bane vykopaná ruda i hlušina, čerpadlá banskej vody (veľmi dôležité zariadenie; ak čerpadlo prestalo pracovať, začala sa v šachtách hromadiť voda a topila všetko, čo bolo pod zemou), stupy, kde sa ruda roztĺkala na drobný piesok a oddeľovala sa od hlušiny. A okrem toho ešte celý rad menších strojov a prístrojov.

Hell bol znamenitým majstrom, ktorý sa svedomite staral nielen o správny chod strojov, ale aj o ich

Podobizne Mateja K. Hella a Jozefa K. Hella sa dodnes nepodarilo objaviť. Pravdepodobne vôbec neexistujú.

MATEJ KORNEL HELL
(asi 1650—1743)

zdokonaľovanie. Snažil sa, aby výkony strojov boli väčšie a náklady na ich prácu menšie. V tom čase všetky banské stroje poháňalo vodné koleso. Banské vodné kolesá boli hotové opachy. Niektoré mali aj jedenásť metrov v priemere. Skoro ako menší dom! Stroje boli z dreva, iba niektoré najdôležitejšie časti mali z mosadze. Matej K. Hell postavil veľa takýchto obrovských kolies a veľa strojov. No urobil aj viac. V Štiavnici bola vždy veľká núdza o vodu. Dal sa teda stavať veľké nádrže, tajchy, niektoré z nich stoja aj dnes — Počuvalské, Kolpašské, Hlačianske, Rozgrund, Klinger i ďalšie. Pravda, dnes už neslúžia baniam, ale sú na rekreáciu.

Ak bol starý Matej Hell majstrom, jeho najstarší syn Jozef K. Hell bol majstrom nad majstrami, aj keď vychodil len základnú školu a potom sa učil u otca. Keď poznal všetko okolo banského remesla, začal bystrý mládenec rozmýšľať, či by sa nedali postaviť ešte dokonalejšie stroje. A že to bol nezvyčajne nadaný mládenec, naozaj niečo aj dokázal. Postavil nový stroj, ktorý mal miesto vodného kolesa dve veľké kyvadlá, tie sa pomocou záťaže pohybovali hore-dolu a čerpali vodu. Pri prvej verejnej skúške sa stroj zrútil a zlámal, no bystrý vynálezca okamžite zbadal, kde urobil chybu. Odstránil ju a stroj bežal. Bol to kyvadlový čerpací stroj.

KAŽDÝ NÁROD MUSÍ SA
RADOVAŤ A TEŠIŤ
VO VEĽKÝCH MUŽOCH
SVOJICH, LEBO ONI SÚ
NÁRODU DOKAZOM,
ŽE I ON JE VSTAVE
NIEČO VYTVORIŤ.

Eudovít Štúr

Väčšie šťastie mal Jozef Hell s druhým strojom, ktorý ho preslávil na celom svete. Bol to vodotlakový čerpací stroj. V štiavnických baniach ich postavil niekoľko. Neverili by ste, ale jeden z nich pracoval nepretržite celých 137, naozaj sto tridsaťsedem rokov, a to bez väčších opráv. Chýr o tomto stroji sa rozniesol po celej Európe a stavali ho všade.

Jozef Hell pokračoval v práci. Postavil ďalší čerpací stroj — vzduchotlakový. Na základe tohto stroja čerpajú v Amerike naftu ešte aj dnes. Nakoniec postavil Jozef Hell aj parný stroj a skonštruoval veľa menších strojov, no práve tie, ktoré sme spomenuli, mu zaistili meno najvýznamnejšieho staviteľa banských strojov v Európe osemnásteho storočia.

HELLOVCI

JOZEF KORNEL HELL
(1713. - 1789)

Kto bol Maximilián Hell?

S jeho menom ste sa mohli stretnúť v máji tohto roku vo všetkých novinách, rozhlase, televízii, a to nielen u nás, ale v celom vzdelanom svete. Maximilián Hell sa dostal do kalendára UNESCO*, ktorý každoročne pripomína životné výročia najvýznamnejších svetových vedcov, umelcov, spisovateľov.

Maximilián Hell bol najmladším synom Mateja K. Hella a najmladším bratom Jozefa K. Hella. Vidíte, koľko významných ľudí dala svetu táto mnohohodtná rodina! (A bol tu ešte brat František, ktorý dokonale ovládal osem svetových jazykov, a sestra Zuzana, vynikajúca matematicka.)

* medzinárodná kultúrna organizácia so sídlom v Paríži: ČSSR je jej členom

DOBYVATELIA VÝŠIN I HLBÍN

JOZEF
HORÁK

NEZNÁMY STROJ

Raz sa u Jozefa Hella stretla väčšia spoločnosť priateľov. Domáci pán sa im chcel zavďačiť a ukázal im model svojho najnovšieho stroja. Vraj je to jeho najväčší vynález, veľmi dôležitý pre štiavnické baníctvo, a v tomto prípade ho akista neminie zaň odmena.

Počula to jeho manželka a v hneve mu pred všetkými vyhodila na oči, že sa ustavične zapodieva čímsi, z čoho rodina nemá a ani nebude mať nijaký úžitok. Pritom schytila model nového stroja a načisto ho rozbila. Dobráčisko Hell ostal pokojný a rozvážne odvetil svojej manželke: „Máš pravdu. Podal som dosiaľ dvadsať rozličných návrhov, niektoré celkom nové vynálezy, iné zasa zdokonalenia terajších zariadení, a ani jeden neprijali, ani jeden neodmenili. Zato neskôr mnohé z nich boli uverejnené pod cudzím menom. Možno i za tento nový vynález by mi bola odmenou len mrzutosť.“

Tým uzavrel Jozef Hell trápnu udalosť a nikdy sa nik nedozvedel, aký to bol vlastne stroj. H. S.

MAXIMILIÁN HELL
(1720—1792)

Maximilián Hell sa nedal po ceste, ktorou šiel otec a brat. Ich zaujímali banské hlbiny, Maximiliána zas výšiny. Bol jediným z Hellových detí, ktoré mohlo študovať. Do školy chodil najprv v Štiavnici, potom v Bystrici a Trenčíne a štúdiá ukončil vo Viedni. Bol to vynikajúci matematik, fyzik, ale nadovšetko astronóm-hvezdár. Najprv učil ako profesor v Levóci, Trnave a vo Viedni a neskôr dostal poverenie, aby v Trnave, kde bola vtedy univerzita, zriadil hvezdársku pozorovateľňu — observatórium. Hell to dokázal a stal sa jeho riaditeľom. Neskôr postavil observatóriá aj v sedmohradskom Kluži a maďarskom Egeri.

Ako skúseného odborníka ho cisárovná Mária Terézia vymenovala za riaditeľa observatória vo Viedni,

vtedy veľmi významného. Tu sa Maximilián Hell úplne oddal vede. Napísal niekoľko vedeckých kníh o matematike, fyzike, ba i o histórii, ale najmä o hvezdárstve. Jeho astronomické ročenky, kalendáre, vychodili dlhé roky. Na svoj čas to boli veľmi dôležité pomôcky pre hvezdárov, cestovateľov, kresličov máp a najmä námorníkov.

Obzvlášť sa Maximilián Hell preslávil, keď ho dánsky kráľ Kristián pozval, aby viedol dánsku astronomickú výpravu na ostrov Vardö za polárnym kruhom. Bolo to roku 1769, keď hvezdári celého sveta pozorovali zvláštny a zriedkavý úkaz — prechod Venuše cez slnečný kotúč, ktorý sa opakuje asi tak raz za sto rokov. Hell prijal pozvanie a zúčastnil sa na výprave. Mal šťastie. Mnohé výpravy pre

oblačné počasie nezachytili vzácny jav, ale Hell pozoroval úkaz od začiatku až do konca. Keď uverejnil výpočty a výsledky pozorovania, niektorým hvezdárom sa nevideli. Pochybovali o ich presnosti. Až po desiatkach rokov, keď dostali astronómia dokonale ďalekohľady a meracie prístroje, sa dokázalo, že Hellove údaje boli presné a iba v nepatrných odchýlkach sa líšia od výsledkov dnešného pozorovania.

Maximilián Hell patrí medzi najvýznamnejších vedcov-astronómov na svete. Keby ste si rozostreli mapu povrchu Mesiaca, našli by ste na nej kráter s menom Maximiliána Hella. Hádám ste ho niektorí aj našli, no sotva ste vedeli, že sa tento človek narodil pred 250 rokmi v malej baníckej osade na Slovensku.

Obrázková história Slovenska

CECHY / V stredoveku vzniklo na Slovensku veľa miest a v nich sa usídlovali rozliční remeselníci, obchodníci, kramári. Zakladali si dielne, krámce, obchody, v ktorých vyrábali a predávali svoje výrobky. Často sa remeselníci jedného remesla usadzovali v tej istej ulici alebo štvrti. Dodnes je v našich mestách mnoho ulíc pomenovaných po rozličných remeslách. Napríklad v Bratislave boli (a niektoré sú ešte i dnes) ulice: Drotárska, Kamenárska, Klobučnícka, Kolárska, Mlynárska, Olejkárska, Plátenická, Sedlárska, Súkennícka, Valchárska, Záhradnícka, Zámočnícka a iné.

Ako mestá rástli a rozvíjali sa, remeselníkov pribúdalo. Niekde ich bolo toľko, že sa ledva užívali. Začali si konkurovať, pretahovať si kupujúcich, a to neraz i nečestným spôsobom. Stávalo sa, že sa majstri aj povadili, alebo dokonca pobili. Aby sa mesto vyhlo takým šarvátkam, utvárali si majstri jednotlivých remesiel spolky, ktoré mali presný poriadok a stanovy.

Tie spolky sa volali **c e c h y**. Mali sme cechy murárske, stolárske, kováčske, krajčírské, zlatnícke, čizmárske, šusterské... bolo ich mnoho. Napr. Banská Bystrica mala 44 cechov, Banská Štiavnica 45, Bardajov 51, Bratislava 93, Košice 106, Prešov 53, Žilina 16, Zvolen 15 cechov.

Na čele cechu bol cechmajster. Cechmajstrom sa mohol stať len ženatý človek, počestný, spravod-

livý a statočný. V jeho dome uschovával cech svoju cechovú truhlu.

Cechmajster ako hlava cechu zastupoval cech pred úradmi, mal však i právo trestať majstrov, tovarišov a učňov za menšie priestupky. Trestaný musel obyčajne zaplatiť peňažitú pokutu do cechovej pokladnice a odovzdať chrámu určené množstvo vosku na sviece, ale niekedy to boli aj telesné tresty — údery korbáčom alebo ferulou. Cechmajster mal i právo skúmať, či sú výrobky hodnotné a či zodpovedajú predajnej cene.

A čo páni cechovní majstri?

Museli statočne pracovať a vyrábať tovar dobrej akosti. Nesmeli predražovať, ale ani predávať pod cenu. Nesmeli hromadiť objednávky; ak mal niektorý majster veľa práce, musel sa o ňu podeliť s takým, ktorý jej mal menej. Predávať sa muselo za ceny, ktoré určil cech.

Najväčšou príležitosťou pre majstrov boli výročné trhy a všelijaké púte. Vtedy si postavili na uliciach, námestiach a rímkoch stánky, v ktorých predávali svoj tovar. Najvýhodnejšie miesto na stavbu stánku dostal cechmajster, potom jeho zástupca vicecechmajster, ďalej starší majstri a napokon tí, čo prišli z okolia.

Majstri prijímali do práce tovarišov ktorým poskytovali byt, stravu a cechom určenú mzdu. Aj tovariši museli dodržiavať cechové regule, ktoré zakazovali pijatiku, škriepky, zvady, ruvačky, kartárstvo a prikazovali pravidelné chodenie do kostola spolu s majstrovou rodinou.

Aby sa mladý tovariš naučil reči, aby poznal svet, získal skúsenosti a obratnosť v remesle, musel ísť po

vyučení na vandrovku. Nosil si so sebou pracovnú knižku a vandrovný list, do ktorého sa zapisovali všetky údaje o vandrovke. Po skončení vandrovky musel ešte odpracovať u niektorého majstra pracovný rok a potom sa už mohol stať samostatným majstrom. Aby ho prijali za majstra, musel vyrobiť majstrovský výrobok, tzv. majsterštuk. V múzeách môžeme vidieť veľa takýchto majsterštukov, niektoré majú naozaj umeleckú hodnotu.

Kto sa chcel stať tovarišom, musel byť najprv učňom. Učeň sa učil 3—5 rokov, ale pri náročnejších remeslách, akým bolo napr. zlatníctvo, trvalo učenie 7—8, ba i viac rokov. Byť a celé zaopatrenie dostával učeň u majstra. Musel sa učiť remeslu, ale aj pomáhať majstrovej žene v domácnosti, posluhovať majstrovi a tovarišom. Učni nedostávali plat, a ak sa niečím previnili, trestali ich telesne. Úslovie „učeň-mučeň“ bolo naozaj pravdivé.

Okrem remesla mali cechy ešte mnoho iných povinností. V čase vojny museli majstri a tovariši nastúpiť na obranu mesta ako domobranci. Ak vznikol požiar, pomáhali pri hasení. Cech sa staral aj o vdovy a siroty po majstroch a tiež o chorých tovarišov a učňov. Na cirkevných slávnostiach a sprievodoch sa členovia cechu zúčastňovali pod vlastnou cechovou zástavou.

Sprvoti prijímali do cechov iba Nemcov, kolonizátorov našich miest. Uplynuli celé stáročia, kým sa členmi cechov mohli stať aj Slováci alebo Maďari.

Pomery sa však menili a zmenili. V osemnástom storočí začali vznikáť prvé továrničky, do výroby sa

dostávali stroje, a tak význam cechov začal klesať, až celkom upadol. V Uhorsku zrušili cechy asi pred sto rokmi. Dnes sa s pamiatkami po týchto remeselníckych spolkoch stretáme už len v múzeách.

JOZEF HORÁK

CECHOVÁ TRUHLA ● ● ●

bola symbolom cechu. Bývala hladká alebo vyzdobená, podľa zámožnosti cechu. Opatroval ju cechmajster vo svojom dome. V cechovej truhle boli uložené samé vzácne veci: stanovy, ktorými sa spravoval cech, listy od panovníkov, majstrovské listiny, vysvedčenia členov cechu, vandrovné knižky tovarišov, pečatidlá, písacie potreby, ba aj korbáč na neposlušných členov cechu. Cechová truhla mala aj inú funkciu: pri výročných schôdkach jej otvorenie znamenalo začiatok, zatvorenie zasa koniec schôdzky. Noví funkcionári cechu skladali prísahu pri otvorenej cechovej truhle.

Pri voľbe nového cechmajstra majstri slávnostne, často i s hudbou, prenášali kvetmi ozdobenú truhlu do domu nového cechmajstra, kde ich čakala hostina. Bolo najväčšou hanbou, ak pre závažné previnenie odniesli majstri cechovú truhlu predčasne, pred skončením funkčného obdobia. Znamenalo to zosadenie cechmajstra z hodnosti.

ŽIVOT TOVARIŠOV ● ● ●

prísne predpisoval cechový poriadok. Tovariš musel presne dodržiavať pracovný čas (od 3. hod. ráno do 10. večer), nesmel hrať karty ani kocky, nesmel sa opíjať, nesmel chodiť na tanec do krčmy, iba na cechovú zábavu, ale aj tam si musel dávať pozor: šepkať dievčatám zaľúbené slová sa zakazovalo. Tovariš nesmel ani ploty prelízať, ani jarky preskakovať, za to všetko boli pokuty. Nespratných tovarišov sa cech zbavoval tak, že ich zverboval do vojska. H. S.

Pýtali ma...

(Ludová)

Pýtali ma za krajčira.

*Krajčír ihlu vláči,
to sa mi nepáči —
nepôjdem zaň.*

Pýtali ma za kušníera.

*Kušnier kožky holí,
to mi je nie kvôli —
nepôjdem zaň.*

Pýtali ma za mäsiara.

*Mäsiar mäso váži,
často nedováži —
nepôjdem zaň.*

Pýtali ma za kováča.

*Kováč veľmi búcha,
stále mechy dúcha —
nepôjdem zaň.*

Pýtali ma za mlynára.

*Mlynár múku kradne,
klame ľudí tajne —
nepôjdem zaň.*

Pýtali ma za žobráka.

*Žobrák prosí, žobre,
tam mi bude dobre,
ja pôjdem zaň.*

VÍLY

Mária Gavorníková

Modranským cechovým majstrom sa sypali peniažky. Zlé jazyky hovorili, že si vraj majstri držia zموك, ktorí im po nociach zvláčajú bohatstvo, ale išlo skôr o to, čo sa skrýva v porekadle: Remeslo má zlaté dno. Nuž bohatí boli modranskí majstri, takí bohatí, že sa cítili roveň hociktorému zámockému pánovi. Pán síce má zámok, ale veľmi často prázdne truhly, a oni zas naopak: peňazí hojnosť, iba zámok nijaký. Ale čo nie je, môže byť.

Zišli sa modranskí majstri a slovo k slovu — dohodli sa, že si zámok postavia. Hneď si aj povedali kde: na krásnom mieste uprostred modranských hôr.

Lenže to krásne miesto si už dávno pred nimi vybrali za svoje sídlo víly. Vo voňavých húštinách si tam bývali, na hodvábnnej pažiťi za mesačných nocí tancovali. A tu ti im začnú na ich krásnom, tichom mieste čakany zvonit, kolesá vozov rachotiť, múry zámku pred očami rásť. Nevládali víly oželiť svoje sídlo, nechcelo sa im hľadať nový domov. A tak raz v noci schytili postavené murivo a hybaj! Odniesli ho na druhú stranu hôr, na Červený Kameň.

Stípli modranskí majstri, keď našli ráno prázdne stavenisko, ale nepoddali sa. Začali stavať odznova. Lenže ani víly sa nevzdali a murivo zas len odniesli na Červený Kameň. A tak zakaždým: čo zo stavby cez deň narástlo, to sa cez noc stratilo. Nakoniec Modrania pochopili, že im v ich úmysle pre-

CECHOVÁ FLAŠA ● ● ● ●

sa používala pri prijímaní a povyšovaní členov cechu. Mala neobyčajne dlhé hrdlo a na ňom tri sklené gule rozličnej veľkosti. Gule symbolizovali stupne cechových hodností: stav učňovský (spodná, najmenšia guľa), stav tovarišský (stredná, väčšia guľa) a stav majstrovský (najvyššia a najväčšia guľa). Keď učňa prijímali do cechu, musel vypiť na dúšok obsah najmenej gule. Keď ho povýšili na tovariša, musel vypiť na dúšok obsah malej i strednej gule. A keď sa stal majstrom, musel vypiť, čo bolo vo všetkých troch guľach, a to ešte v predpísanom čase, na dúšok a do poslednej kvapky. Po dopití flášu prevrátili, a koľko kvapiek z nej vyteklo, toľko holieb vína musel doivičný cech zaplatiť.

NOVÝ MAJSTER ● ● ● ●

pri povýšení na majstra bol povinný bohato pohostiť cech. Niektoré cechy predpisovali hostinu až o dvadsiatich chodoch. Kto na hostine rozliat nápoj, musel zaplatiť toľko holieb vína, koľko dlaní bolo treba na zakrytie škvŕny.

H. S.

káža nejaká nadprirodzená sila a upustili od stavby.

Ostala po nej len pamiatka v mene: miesto, kde mal zámok stáť, sa dodnes volá Zámčisko. Keď si ta vyjdete a dobre sa popozrite, nájdete ešte stopy po dávnych základoch.

Súkennický cech v Skalici

Ferdinand Dúbravský

V Skalici bolo voľakedy vyše sto súkenníckych dielní. Bol to mohutný cech, bohatý a vážený. Ale majstri práve preto spýšneli a od tovarišov i učňov žiadali priveľkú prácu. Tu sa raz v nedeľu tovariši zhromaždili a uzniesli sa, že nebudú pracovať, kým majstri neustanovia rovnakú mieru pre všetkých, záväznú tak pre majstrov ako pre tovarišov.

Bol to azda prvý štrajk robotníctva v krajine — a pomohol.

Zhromaždili sa majstri aj tovariši v cechmajstrovom dome a dohodli sa, že tovariš musí utkať za deň toľko a toľko piadí, viac majster nesmie požadovať. Ale pretože nemali všetci rovnaké piade — jedni mali prsty dlhé, druhí krátke — dohodli sa na miere prostrednej. A hneď vystrúhali drievko tej dĺžky, ktoré malo byť uložené v cechovej truhle, a každý majster si musel také drievko zaopatriť, aby miera bola jednotná.

Majster alebo jeho zástupca chodil do dielne na kontrolu a to drievko si nosil za uchem. Stalo sa zvykom, že majstri nosili drievko za uchem aj vonku na ulici, ba i na jarmoku, lebo sa obávali, aby im niektorý nezbedný tovariš z neho neodrezal.

Kupci na jarmoku poznali skalických súkenníkov podľa toho drievka za uchem. „To je Skalčan, má za uchem drievko, a teda aj dobré súkno.“

Na drievkach si majstri narobili čiarky, aby videli, aké husté má byť tkanivo, teda koľko vláken má byť pretiahnutých v dĺžke tej piade (hustota súkna).

O kľbkárovi
pod Veľkou
Račou

Anton Habovštiak

Mišova kaša

NIKOLAJ NOSOV

Len čo si valasi na Kysuciach rozložili v kolibe prvý oheň, ani jeden múdry bača nezabudol povedať:

„Chlapci, po našich salašoch chodia v noci kľbkári, a koho sa im podarí vytiahnuť z koliby, tomu navždy beda! Nevráti sa viac medzi svojich.“

Nuž ale v noci bývalo na salaši ticho ako nikde inde. Iba čo hora šumela, keď vietor dul. A predsa... Raz po jánskej noci, keď sa chlapec honelník viac ako inokedy ubehal za jahňatami a potom nie a nie zaspáť, celkom zreteľne začul priam za stenou:

„Poď von! Hybaj, poď veru!“

Honelník vstal, ale tak, aby ani baču, ani valachov nezobudil. Nešiel však ku dverám, ale odchýlil dymník na streche. A čo videl? Ozrutného chlapiska, ako sa kníše pred kolibou. Hlavu mal strapatú a na sebe samé kľbká. Väčšie i menšie, aké ste len chceli.

Honelník sa veľmi zľakol a poti-

CEZ PRÁZDNINY som bol s mamou na letnom byte, a tu pricestoval za nami môj kamarát Mišo. Veľmi som sa mu potešil a mama tiež.

„Dobre, že si prišiel,“ povedala. „Zajtra musím ísť do mesta a ktovie, či sa nezdržím. Pobudnete tu bezo mňa dva dni?“

„Pravdaže,“ hovorím, „veď nie sme maličkí!“

„Lenže si budete musieť aj obed uvariť. Dokážete to?“

„Dokážeme,“ vraví Mišo.

„Uvaríte si polievku a kašu. Kaša sa varí ľahko.“

„Uvaríme aj kašu. Čože je to!“ vraví Mišo.

Ja hovorím:

„Počuj, Mišo, a čo ak to nedokážeme?“

„Nemaj strach! Videl som, ako varí mama. Takú kašu spravím, že si oblížeš všetky prsty!“

Ráno nám mama nechala na dva dni chleba a džemu, ukázala nám, kde sú aké potraviny, a vysvetlila, ako sa varí polievka a ako kaša, koľko treba dať krúpov a koľko čoho. Všetko sme si vypočuli, ale ja som si nič nezapamätal. Načo? Myslel som si, veď Mišo to vie.

Potom mama odišla a my s Mišom sme sa rozhodli ísť na ryby. Pripravili sme si udice a nakopali červíkov.

„Počkaj,“ hovorím, „a kto bude variť obed?“

„Čo tam po obede!“ vraví Mišo. „Zjeme chlieb a kašu si uvaríme na večeru.“

Chlieb sme narezali na krajce, natreli džemom a šli sme k potoku. Najprv sme sa okúpali a potom sme sa vyvalili na piesok. Vyhrievame sa na slniečku a žuje me chlieb. Potom sme chytali ryby, no chytili sme len zo desať mreníc. Celý deň sme sa ponevierali pri potoku a podvečer sme sa vrátili domov hladní.

„No, Mišo,“ hovorím, „ty si odborník. Čo ideme variť? Len dačo také, aby bolo chytro.“

„Uvarme kašu, to je najľahšie.“

Zakúrili sme do sporáka. Mišo nasypal do kastróla krúpov. Ja hovorím: „Nasyp viacej, veľmi som hladný.“

Nasypal za kastról a doplna zalial vodou.

„Nie je to veľa vody?“ spytujem sa. „Bude mľazgavá.“

„Nemaj strach, mama vždy tak robieva. Ty len prikladaj do sporáka, o inšie sa netráp.“

Dbám si teda sporáka a Mišo varí kašu, vlastne nevarí, ale sedí a hľadá na kastról, a kaša sa varí sama.

Čoskoro sa zotmelo, zažali sme lampu. Vtom vidíme: pokrievka na kastróle sa nadvihla a spod nej uteká kaša.

„Čo je, Mišo?“ spytujem sa, „prečo kaša uteká?“

Mišo schytil lyžicu a pchal kašu naspäť. Miesil ju, miesil, ale kaša ani keby puchla, len sa valí von.

„Neviem, prečo si zmyslela utekať,“ vraví Mišo. „Že by už bola hotová?“

Vzal som lyžicu a ochutnávam: krúpy sú tvrdé.

„Mišo,“ hovorím, „a kde sa podela voda? Krúpy sú celkom suché!“

„Neviem,“ hovorí. „A veď som jej nalial dosť. Nie je kastról deravý?“

Poobzerali sme kastról: nikde nijaká diera.

„Tak voda sa istotne vyparila,“ vraví Mišo, „treba ešte naliať.“

Odobral z krúpov na tanier a nalial do kastróla vody. Varíme ďalej. Varíme, varíme — a pozri ju, kaša zas len uteká!

„Ech, bodaj ťa!“ vraví Mišo, „kde sa hrnieš?“

Schytil lyžicu, znova z krúpov odobral a zasa such do kastróla vody.

chučky sa znova uložil na svoje miesto. Potom už nepočul ani slovíčko, ale do rána aj tak oka nezažmúril. Keď ráno všetko porozprával, bača mu riekol:

„Dobre si spravil, že si nevyšiel z koliby. Ten kľbkár by bol na teba všetky kľbká vysypal a tak by ťa do nich zamotal, že by si sa jakživ nevyšlobodil.“

„A prečo on musí takto chodiť po svete?“ vyzvedal sa honelník.

„To má takú pokutu. Každého, kto kradne vlnu, konope a všetko, z čoho možno niť usúkať, premenia víly na kľbkára. A on potom chodí nocami po salašoch, kým dakoho nevyláka a nenahádza naň kľbká. Tak sa on sám vyslobodí zo svojho trestu.“

Popolvár

Mária Haštová

Som mocný šuhaj,
hrdina,
tak sa rozprávka
začína.

Premôžem draka
poľahky,
to je prostriedok
rozprávky.

Dostane sa mi
odmena,
už je rozprávka
skončená.

O krásnej

Oriane

Irena Lifiková

KDE BOLO, TAM BOLO, bol raz jeden krásny zelený ostrov. Okolo neho šumeli morské vlny a plávali lode s bielymi plachtami. Obloha nad ostrovom bola priam neuveriteľne belasá a slnko tam svietilo ako nikde inde.

Na tomto ostrove žila krásna dievčina menom Oriana.

Bývala s rodičmi v malej osade, ktorej domce sa túlili k vysokému útesu. Pod strechami domov hniezdili lastovičky, ktoré prinášajú šťastie.

Jedného rána sa Oriana zobudila pri východe slnka a rozhodla sa, že zíde do zátoky a nazbiera si čajčích vajec. Ktovie, čo chcela s nimi urobiť. Možno ich chcela jednoducho mať. Ktovie? Krásavice bývajú rozmarné. A Oriana mala oči belasé ako nebo, zlaté vlasy, zuby ako perly a postavu ako jedľa.

Zišla dolu do zátoky, kde hniezdili čajky. Bola tam jaskyňa. Keď Oriana do nej vošla, zbadala malého človečika. Bol to škriatok. Sedel na skale a máčal si nohy vo vode.

„Ach!“ vykrikla Oriana.

Pri tomto zvuku sa človečik obrátil a tiež vykrikol. Vytiahol nohy z vody, postavil sa na skalu, aby bol vyšší, a pobožkal Orianu na čelo. Nebránila mu v tom, lebo to bol ten najkrajší človečik, akého kedy videla. Mal čierne kučeravé vlasy, veselé oči a končisté uši.

„Vidíš,“ hovorí, „myslel si si, že je vody veľa, a stále ju treba dolievať.“

Varíme ďalej. Nuž ale čo je to za cirkus? Kaša uteká!

„Iste si dal veľa krúпов,“ hovorím. „Napúchajú a potom im je v kastróle tesno.“

„Áno,“ vraví Mišo, „asi som ich dal veľa. Ale to si ty na vine: len vraj nasyp, veľmi som hladný!“

„A skade ja mám vedieť, koľko treba? Ty si vravel, že vieš variť.“

„Veď aj uvarím, len nevyrušuj!“

Odišiel som nabok a Mišo varí, vlastne nevarí, iba čo prekladá krúpy na tanieri. Po celom stole narozkladal tanierov ani v reštaurácii, a ustavične dolieva vodu.

Už som nevydržal:

„Takto sa to nevarí ani do rána,“ hovorím. „Pozri, už je skoro dvanásť. Neprestajne leješ na krúpy studenú vodu, ako sa potom môžu uvariť?“

„A podľa teba ako treba variť, bez vody?“

„Vyber polovicu krúпов a nalej naraz viac vody.“

Vzal som kastról a odsypal polovicu krúпов. „Teraz nalej vody doplna,“ hovorím.

Mišo vzal hrnček a šiel k vedru.

„Nieto vody,“ vraví, „všetka sa minula.“

„Čo teraz? Ako ísť po vodu v takej tme? Ani studňu nevidieť.“

„To je nič!“ vraví Mišo. „Hneď donesiem.“

Vzal zápalky, priviazal na vedro povraz a šiel k studni.

O chvíľu sa vrátil.

„A voda je kde?“ spytujem sa.

„Voda . . . je tam, v studni.“

„Aj sám viem, že v studni. Ale kde je vedro s vodou?“

„Aj vedro je v studni,“ hovorí.

„Spadlo ti?“

„Spadlo.“

„Ach, ty ozembuch,“ hovorím. „Chceš nás hladom umoriť?“

Čím teraz vyťahujeme vody?“

„Čajníkom by sa dalo.“

Vzal som čajník a hovorím:

„Daj povraz!“

„Nemám.“

„A kde je?“

„Tam.“

„Kde tam?“

„No . . . aj povraz je v studni.“

Začali sme hľadať iný povraz. Márne.

„Zato nič,“ vraví Mišo, „skočím požičať do susedov.“

„Rozum si potratil?“ hovorím, „pozri na hodiny: susedia dávno spia.“

A tu nás, ako na zlosť, začalo oboch smädiť. Sto rubľov by som dal za hrnček vody! Mišo hovorí:

„To vždy tak býva: keď nieto vody, strašne sa chce piť. Na púšti sú preto vždy takí smädní, že tam nieto vody.“

„Nemudruj,“ hovorím, „ale hľadaj povraz.“

„Už som všade popozeral. Vieš čo, priviažeme čajník na šnúru od udice.“

„A vydrží?“

„Možno aj vydrží.“

Rozmotali sme udicu, priviazali čajník na šnúru a šli sme k studni. Spustil som čajník do studne a nabral vody. Šnúra sa napäla ako struna, už-už-už praskne. Začal som pomaličky ťahať, Len čo sa čajník zdvihol nad vodu, čľup! — už ho nebolo.

„Nevydržala?“ spytuje sa Mišo.

„Pravdaže nie. Čím teraz vyťahujeme vody?“

„Samovarom,“ hovorí Mišo.

„Nie, to ho radšej hneď hodím do studne, aspoň sa s ním nebudem paprať.“

„Čo teda robiť? Veď kašu treba dovariť. A aj smädný som strašne.“

„Skúsme hrnčekom,“ hovorím.

Šli sme dnu a priviazali sme hrnček na šnúru od udice tak, aby sa neprevracal. Vrátili sme sa k studni, vytiahli sme si každý po raze a napili sme sa. Mišo hovorí:

„To vždy tak býva. Keď je človek smädný, nazdá sa, že vypije celé more, a keď začne piť, nevládze viac ako za hrnček. To preto, že ľudia sú chamtiví . . .“

Ja hovorím:

„Nemáš čo ľudí ohovárať. Radšej dones kastról s kašou, naťaháme doň vody, aby sme nemuseli behať dvadsať ráz s hrnčekom.“

Lenže keď Orianu pobožkal, zmenšila sa natoľko, že nebola väčšia od neho. Nemrzelo ju to, lebo pri jeho božku zabudla na všetko. Škriatok ju vzal za ruku a odviedol do rozprávkovkej krajiny, ktorej vchod vyúsťoval v jaskyni.

Oriana zmizla a ostrovania si márne lámali hlavu, čo sa s ňou asi stalo. Napokon usúdili, že zišla dolu k moru, tam ju zastihol príliv a utopila sa. Rodičia a súrodenci ju dlho oplakávali, ale po čase na ňu zabudli. Tak to už na svete býva a dobre, že je to tak, lebo inak by bol každý žiaľ príťažky.

Ostrov zabudol na Orianu, veď boli aj iné krásavice, iné radosti a iné starosti. Všetko išlo svojím zvyčajným behom.

Až jedného dňa zišiel ktorýsi z ostrovanov do zátoky a s prekvapením zistil, že sa v nej hmýri množstvo malých ľudkov. Jeden z nich ho zbadal a upozornil aj ostatných. Ostrovan sa ich spýtal, prečo prišli.

Škriatkovia netajili. Povedali mu, že jeden z nich si odtiaľto priviedol za ženu krásnu pozemšťanku Orianu, ktorá sa všetkým veľmi páči. Nuž by sa aj oni chceli oženiť s pozemskými ženami, a tak si prišli po ne. Sú rozhodnutí odvieť si ich hoci násilím.

Ostrovan sa vydesil. Vybehol rýchle hore strmým útesom a bežal ľudí varovať. Chlapi sa hneď chopili zbraní, pripravení hájiť svoje ženy, matky, sestry, dcéry . . .

No neubránili ich. Čo zmôže sila pozemšťana proti rozprávkovým bytostiam? Škriatok sa vyrojila celá záľaha a ich čarovné šípy rozsievali medzi obrancami smrť.

Tri dni a tri noci trval krutý boj. Krv stekala dolu útesom a farbila more v zátokke do červena. Všade ležali hľby mŕtvol.

Vydesené ženy sa napokon mu-

seli stať manželkami dobyvateľov, ktorí sa usadili na ostrove. Strach ich však čoskoro prešiel, pretože po prvom bozku každá z nich zabudla na minulosť tak ako kedysi Oriana.

Na ostrove nastal zlatý vek, lebo škriatkom sa darilo všetko, na čo len ruku položili. Ostrov prekvital a bol bohatší ako kedykoľvek predtým a všetci boli na ňom veselí a šťastní.

Nič však netrvá večne.

Uplynul čas, ktorý mohli rozprávkové bytosti stráviť medzi ľuďmi, a škriatkovia museli odísť. Odchádzali neradi. S plačom a nárekom sadali do čarovných člnov, ktoré sa zjavili pri brehoch ostrova, aby ich odviezli do pravej vlasti. A s plačom a nárekom sa s nimi lúčili ich pozemské ženy a deti.

Mišo doniesol kastról a ja som ho naplnil vodou.

Vrátili sme sa do izby. Kaša už celkom vystydla a v sporáku vyhaslo. Znova sme rozložili oheň a varili kašu. Napokon začala vriieť, zhustla a zapufkala: Puf, puf!

„Ej, dobrá bude,“ vraví Mišo.

Vzal som lyžicu a ochutnávam:

„Fuj! Čo je to za kaša! Horká, neslaná, prismudnutá!“

Aj Mišo ochutnal a hneď vypľul:

„Radšej zomriem, ale túto kašu jesť nebudem!“

„Čo teraz?“

„Babráci sme!“ hovorí Mišo. „Veď máme mrenice!“

„Už nieto času paprať sa s mrenicami! Čoskoro bude sviatať.“

„Veď ich nevarme, ale upražme. To je raz-dva.“

„Keď raz-dva, tak dobre.“

Mišo očistil mrenice a položil na palacinkáreň. Tá sa rozpálila a mrenice sa prilepili. Mišo ich začal odliepať nožom, celé ich potrhal.

„Si ty len mudrc,“ vravím. „Či sa ryby pražia bez oleja?“

Mišo vzal fľašku s olejom, nalial na palacinkáreň a vopchal do sporáka rovno na žeravé uhlie, aby sa ryby čo najskôr upražili. Olej zaškvŕčal, zaprskal a zrazu na palacinkárni vyblkol plameň. Mišo ju vytiahol, olej len tak blčal. Chcel som ho zaliať vodou, ale nemali sme ani kvapky. A tak to len horelo a a horelo, kým všetok olej nezhořel. V izbe bol dym a smrad a z mreníc ostali len uhlíky.

„Teraz čo budeme pražiť?“ vraví Mišo.

„Nič,“ hovorím, „už ti nič nedám. Nie dosť, že ničíš potraviny, ešte aj požiar založíš. Celý dom mohol vyhorieť.“

„A čo teda robiť? Veď sme hladní!“

Skúsili sme žuť surové krúpy, boli odporné. Skúsili sme surovú cibuľu, bola horká. Skúsili sme maslo bez chleba, bolo nám na vracanie. Potom sme našli pohár od džemu. Vylízali sme ho a ľahli sme si spať. Bolo už veľmi neskoro.

Ráno sme sa prebudili hladní. Mišo hneď šiel ku krúpom, že uvarí kašu. Keď som to zbadal, až ma triaška chytla.

„Neopováz sa!“ hovorím. „Zájdem k domácej, tete Nataši, a poprosím ju, aby nám ona uvarila.“

Šli sme k tete Nataši, všetko sme jej rozpovedali a sľúbili sme, že budeme plieť záhradu, ak nám pomôže uvariť kašu.

Teta Nataša sa nad nami zľutovala a posadila nás k raňajkám. A my sme jedli a jedli, tetin Natašin Vladko až oči vyvaľoval, akí sme hladní.

Keď sme sa konečne najedli, poprosili sme tetu Natašu, aby nám požičala povraz, a šli sme vytiahnuť zo studne vedro a čajník. Dlho sme sa s tým trápili, a keby Mišovi nebolo prišlo na um priviazať na povraz podkovu, nič by sme neboli vykonali. Ale na podkovu sme ako na háčik zachytili vedro aj čajník. A potom sme s Mišom a Vladkom pleli záhradu.

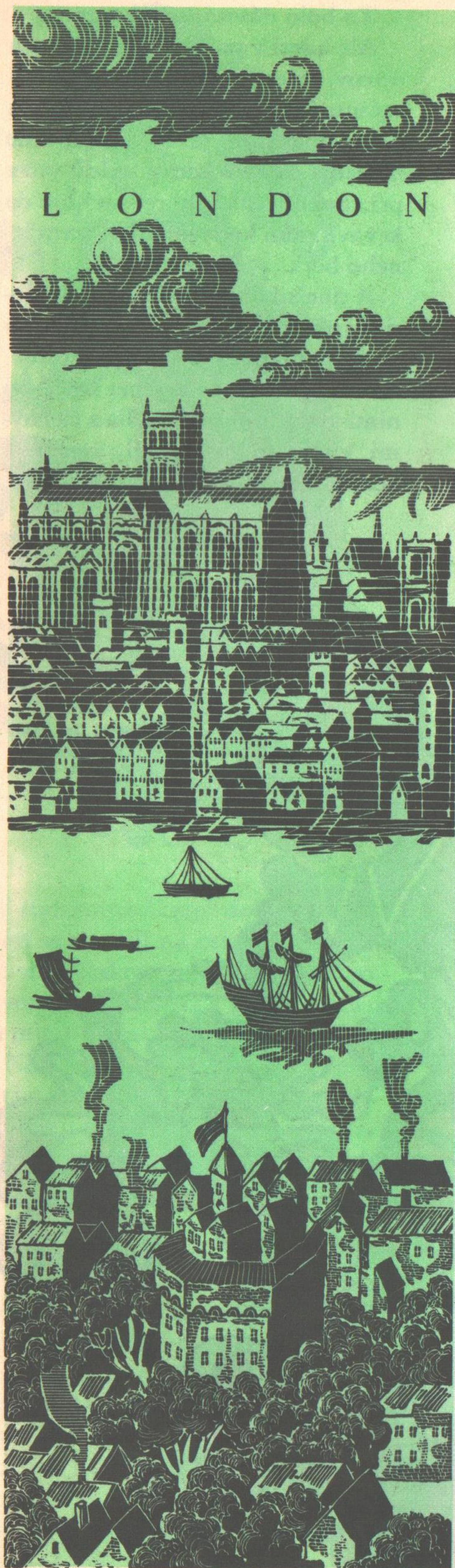
Mišo hovoril:

„Pliet burinu, to je maličkosť! Celkom ľahká robota. Oveľa ľahšia ako variť kašu!“

Preložila M. Duričková

Cesta trvá šesť týždňov

Dodnes vlastne nevieme, prečo si londýnsky bankár Wells obľúbil bratislavského chlapca Karola Jettinga. Azda preto, že bol šikovný a pritom skromný a že vedel cudzie reči.

„Pôjdeš so mnou do Londýna a budeš sa mi starať o dom. A neskôr sa uvidí,“ usmial sa bankár.

Tak sa dostal Karol Jetting namiesto do rodnej Bratislavy zase späť do Viedne. Koč zastal pred domom matkinej sestry. Tam skoro z nôh spadli, keď za cudzincom vystúpil z koča stratený Karol.

Pani Jettingovú nebolo treba dlho prehovárať. Bude sa s Karolom starať o palác bankára Wellsa v Londýne.

Šesť týždňov trvala cesta kočom cez Rakúsko, Nemecko a Francúzsko až k moru. Za morom bolo Anglicko.

Pán Wells rozkázal v prístavnom meste dobrú večeru a vyplatil francúzskeho kočiša. Na druhý deň ráno nastúpili na loď. Karol Jetting, celý šťastný zhlboka dýchal morský vzduch. Je na mori, stojí na palube lode! Sen zo školy sa plní.

Komorník, ale nie nadlho

Komorník, to nebola kedysi hocijaká robota. Panská služba. Karol mal na starosti dom, dozeral na sluhov a upratovačky, rozdeľoval úlohy, objednával obleky i jedlá, ohlasoval vznešené návštevy, staral sa o pána domu. Pani Jettingová mala zas na starosti kuchyňu a učila anglické kuchárky variť cudzokrajné jedlá, ktoré pánu Wellsovi zachutili v hostinci pod Devínom.

Palác bankára Wellsa navštevovali samí významní ľudia: Ťachtici, bankári, právnici, kráľovskí ministri, obchodníci, námorní kapitáni. Komorník Karol sa vo vznešenej spoločnosti priučil jemnému správaniu a po anglicky sa naučil tak dokonale, akoby to bola jeho materčina.

V paláci slúžil aj francúzsky záhradník, strihal bujné trávniky a kry. Karol sa s ním vo voľných chvíľach dlho zhováral a tak sa poľahky naučil aj francúzštinu.

V susednom dome býval námorný kapitán Gold, ktorý bol už na penzii. Gold vedel po arabsky a Karol chodieval k nemu na hodiny arabčiny. Hodiny sa vždy podozrivo preťahovali. Zvedavá pani Jettingová sa raz vybrala po syna. Našla

ho vo veselom rozhovore s plavovlasou slečnou. Bola to Ellen Goldová. Mladí ľudia boli jeden druhým veľmi zaujatí a zrejme sa cítili spolu výborne.

Raz po večernom čaji bankár Wells chytil Karola za ruku:

„Koľko rečí to vlastne vieš, chlapče?“ A pomaly rátal na tučných prstoch. Po nemecky, po slovensky, po maďarsky, po anglicky, po francúzsky, to je päť rečí. Teraz sa doúča po arabsky, to je šiesta reč. Pani Jettingová spomínala, že sa Karol večerami učí aj po španielsky a po taliansky. To je už osem rečí. Ach, pravdaže, Karol z Bratislavy sa dohovorieť poľahky aj s národmi, ktoré žijú v susedstve rakúskeho mocnárstva, teda s Poliakmi, Rusmi, Ukrajincami, Srbmi. Všetko bratské jazyky.

„Postačia mi vôbec prsty na rukách?“ smial sa pán Wells. „Počúvaj, Karol. Si u mňa dosť dávno a od budúceho týždňa už nebudeš mojim komorníkom. Nie, neľakaj sa, mám pre teba prekvapenie. Ostaníš naďalej i s matkou bývať u mňa, ale pracovať budeš na kráľovskom ministerstve zahraničia. S ministrom som už všetko vybavil. Verím, synak, že mi nespavíš hanbu. A čo sa týka tvojej blízkej svadby so slečnou Goldovou, s tým si nerob starosti. Vystrojíme hostinu tu v mojom paláci.“

O mesiac bol Karol Jetting najšťastnejším človekom v Londýne. Pracoval na kráľovskom ministerstve a dobre sa tam držal. Pán Wells vystrojil jemu a Ellen krásnu svadbu, na ktorej pani Jettingová plakala od radosti.

Uplynulo niekoľko šťastných mesiacov, keď sa raz Karol vrátil z ministerstva neskôr ako zvyčajne. Smutným pohybom odtisol večeru, ktorú mu Ellen pripravila.

„Zajtra ráno musím odplávať do Senegalska.“

Ellen zalomila rukami: „Veď je to v temnej Afrike!“

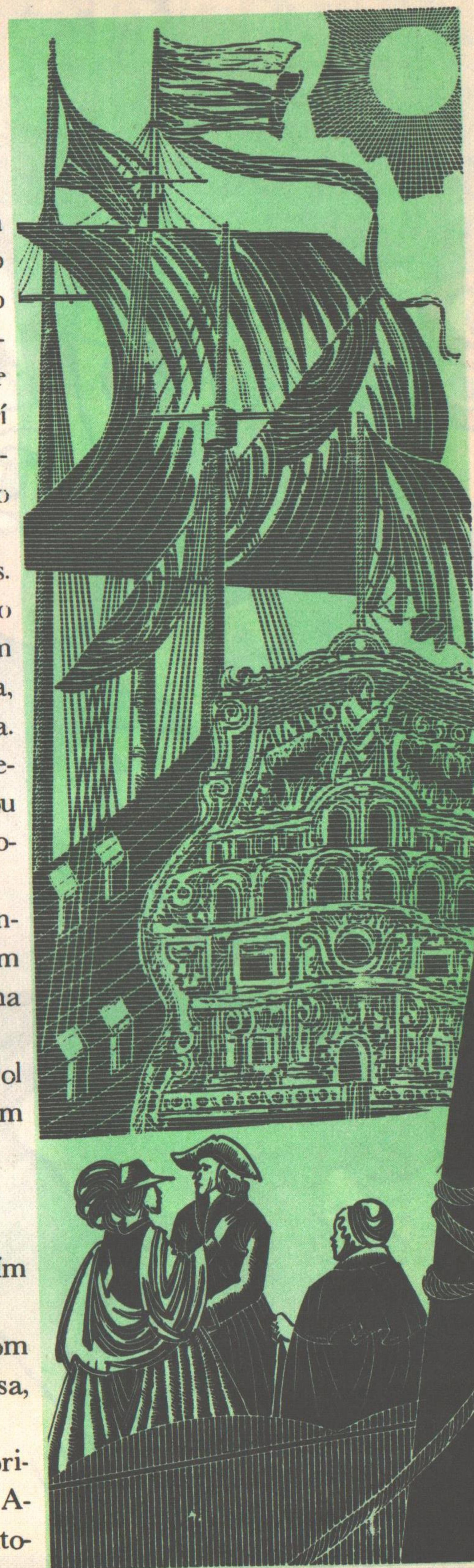
„Áno, Ellen. Idem ta ako kráľovský posol s listom. Ručím zaň vlastnou hlavou.“

Na druhý deň ráno stál už Karol Jetting v londýnskom prístave a vedľa neho jeho žena Ellen a matka. Bozkali sa, rozlúčili, mladý muž vykročil na loď...

„Počkaj, Karol!“ zavolala Ellen. Karol zastal. Ellen pribehla a strčila mu do rúk knižku s venovaním: MILOVANÉMU KAROLOVI! Boli to príbehy Robinsona Crusoe, ktoré práve v tých dňoch vyšli z pera pána Daniela Defoa.

Karol Jetting odhodlane vstúpil na palubu lode Britannia.

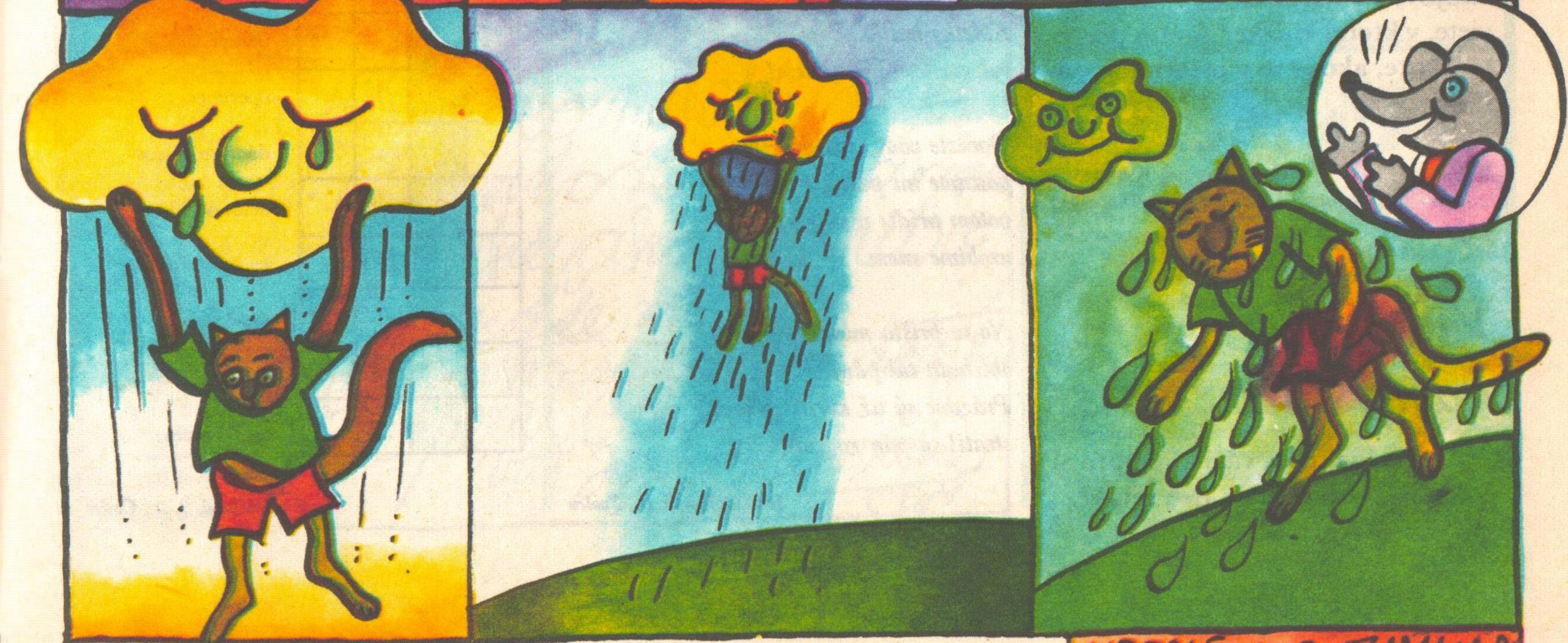
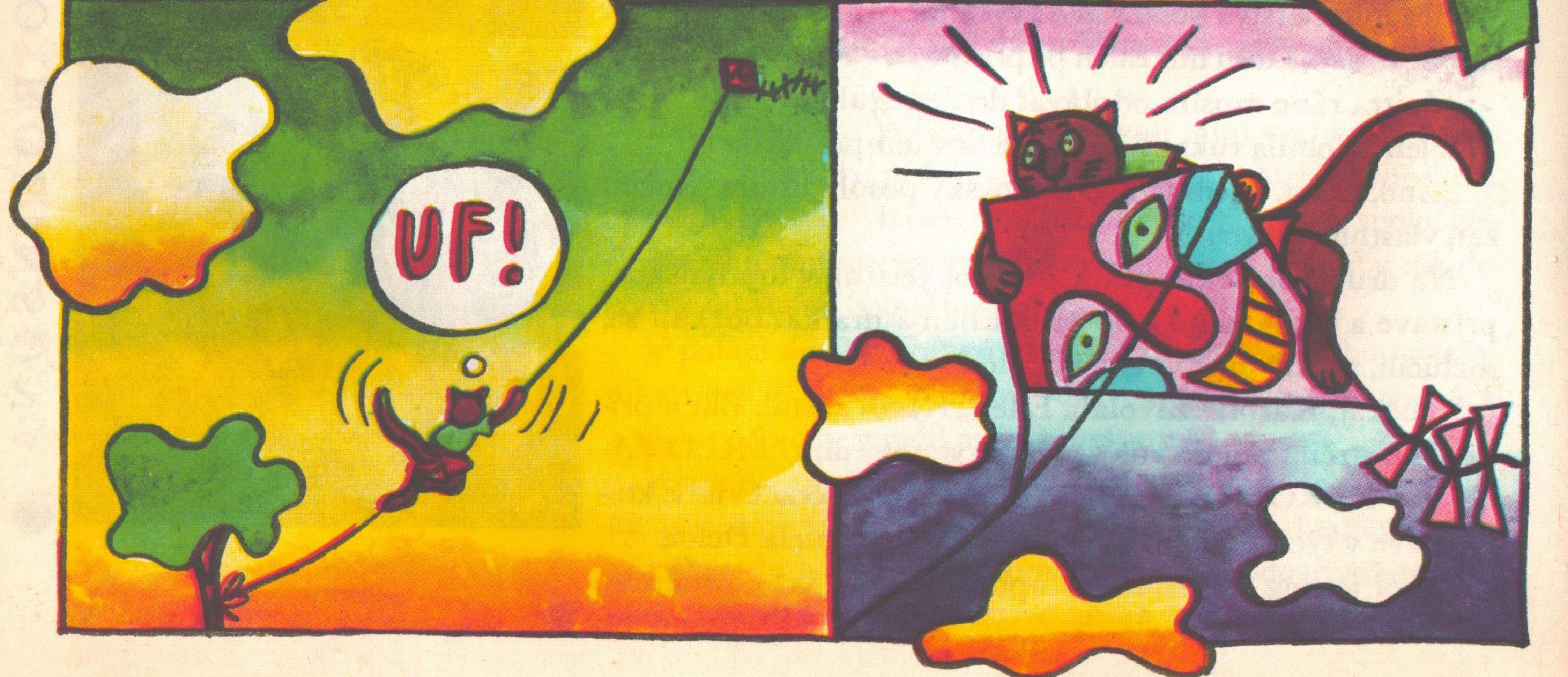
Pokračovanie

KOCÚR MIŠO

PUŠTA ŠARKANA

KRESLÍ → O. ZIMKA

Kde majú zimovať?

Podľa starých povestí husi vraj zachránili Rím, no súčasní Taliani sa k husiam zachovali nevďačne. Po nedávnom vysušení Benátskej lagúny stratili vodné vtáky dôležité zimovisko na Jadrane. Každý rok tam zimovalo asi milión vtákov. Niet už ani najlepšieho zimoviska kačíc na severoafrickom pobreží: v Alžírsku vysušili močiare Makta a jazero Fletzar. Ukazuje sa, že ochrana močiarov začína byť veľmi naliehavá, lebo počet divých husí a kačíc veľmi klesá. Vedci už vypracovali plán na ochranu a obnovenie vodných plôch a močiarov. (jb)

BRŮSIME SI JAZYK

Ujo Jazyčník

Jeden z priateľov nášho Slniečka sa ma spytoval, či je správne, keď dakto hovorí, že bol u Bobáľovcov, u Zvaríkovcov, u Sámeľovcov.

Nie, nie je to správne. Hovorí a píše sa Bobáľovci, Zvaríkovci, Sámeľovci — ale idem do Bobáľov, bol som u Zvaríkov, idem od Sámeľov (predložky do, u, od — 2. pád).

Čítal som: do Kozov, u Stračkov, od Haruľov, u Krđanov, do Klučajov, od Mrázikov... nože, či viete, v ktorej knižke? A ešte porozmýšľajte, ako je to v ostatných pádoch.

Bobáľovci, Bobáľovcov, Bobáľovcom, o Bobáľovcoch, s Bobáľovcami!

Viete rozmýšľať?

Keď jedna tehla váži kilogram aj pol tehly, koľko vážia dve tehly?

PAPUČKY

Boli raz dve papučky, neposlušné zlodušky.

Hnevali sa na seba, zaparali do seba.

Nechceli sa spolu hrať, ani na seba pozeráť.

Nechceli sa spolu baviť, ani jedna druhú zdravieť.

Keď Anička vyšla v nich, potkynala sa ako nik.

Hodila ich do kúta, nechce byť v nich obutá.

Eva Bojtárová, 4. tr., B. Bystrica

V ZÁHRADKE

V záhradke jak veľký pán rozkazoval tulipán.

Kvietky malé, podte sem, vykonajte, čo ja chcem!

Doneste vody, smädný som, postavte mi pekný trón, potom pridte všetky sem, urobíme snem.

No tu prišla mladá pani, obtrhala tulipány.

Prázdne sú už kvetné hriadky, stratil sa pán zo záhradky.

Ivan Gajdoš, 5. tr., Zvolen

JOŽKOVI MRKVIČKOVI

Jeden Jožko, čo sa volal Spáč, založil si v našom meste ranč. Mal on na ňom štyroch kocúrov, takých veľkých, ale bez fúzov. To bol Jožko Spáč, čo mal u nás ranč.

Dalibor a Danka Hoffmeisterovi, Košice

NÁŠ PSÍČEK BROK

Náš psíček Brok nemá ešte rok.

Keď k nám niekto zavíta, Brok sa ho opýta:

„Milý host, nemáš pre mňa kosť?“

Eva Nandrážiová, 4. tr., Rožňava

DOPLŇOVAČKA

Ktorého vtáka schovala Lydka do tajničky?

V	L	A	S	rastie na hlave
M	A	H	A	jeden z rodičov
	O			úžitok
V	T	A	K	operenec
K	G	Z	A	domáce zviera
O	V	O	S	druh obilia
L	I	P	A	listnatý strom
O	Č	K	O	malé oko
I	K	R	A	rybie vajčisko
	A			ranné jedlo

Lydka Drábová, 3. tr., Čadca

Bolo raz, bolo... Bolo ono ešte za tých dobrých časov, keď, hladteže — ale nezľaknite sa! „No čože? Kedyže?“ „Nuž, hľa, keď svinčičky nosili črievičky a žabky chodili v čepčekoch, keď somáriky po uliciach ostrôžkami čerkali a zajačiky samy na chrtov trúbili. Hej, a bolože vtedy dobre dievkam! Vtedy im psi riad umývali a mačky im ho utierali; husi izbu vymetali; ryby-podustvy im handry na Hrone prali a raky plákali...“

Rozprávka o Červenkráľovi a Žltovláske, čo som Ti z nej kúsok prečítala, je z novej rozprávkovej knižky, ktorá sa volá Slovenské rozprávky, druhá kniha, a vyšla so skvostnými obrázkami národného umelca Luda Fullu. Tridsať slovenských rozprávok! Medzi nimi

KNÍŽKA, KTORÁ ŤA POTEŠÍ

veľa takých, ktoré si dosiaľ nečítal a ktoré sa nemohli zrodiť nikde inde ako v našej vlasti. Nuž veru nie je kniha ako kniha, táto patrí k tým naj-najkrajším. Preto ju vydavateľstvo Mladé letá, ktoré tohto roku oslavuje dvadsať rokov svojej činnosti, zaradilo ako jubilejnú — tritisíc. Tritisíc kníh vydali Mladé letá od r. 1950. Skús porozmýšľať, čo všetko sa skrýva za týmto veľkým okrúhlym číslom! Koľko rozprávok, poviedok, veršikov pre Teba, koľko rozličných iných

príbehov pre Tvojich starších kamarátov a kamarátky. Koľko hodín radosti a potešenia, koľko krásnych, neobyčajných zážitkov! Bola by som rada, keby si si na to spomenul, keď sa v druhej knihe Slovenských rozprávok vyberieš k strieborným a zlatým horám, kde si smelý Vintalko meria sily s drakom, či ta, kde slnčová mater prichýlila k sebe dvoch zlatých bratkov, keď budeš putovať po tri zlaté vlasy k Vratkovi, čo slzy osúša, alebo keď pôjdeš s chudobným Matejom odklínať kráľovnú Ulianu. Bola by som rada, keby čítanie druhej knihy Slovenských rozprávok bolo pre Teba dôvodom k spoločnej radosti so všetkými deťmi, ktoré milujú krásne slovo, krásnu knihu.

Tvoja kamarátka Maľka

Milí slnečníci a slnčice
 Spryhu je ešte sa ma, prečo nepijem
 novým perom. Ale vedľa
 pijem, novím! Lenže perá sú
 dvojake, jedny čo machule
 robia a druhé čo machle
 nerobia. Ale ktoré ich rozoznajú
 keď sú rovnaké ako hrozna?
 Prašče mi ale
 SURNE!!! ako sa rozoznávajú
 perá. Čakáám!
 váš Jožko Mrkvička
 SPČ

Slniečko

MESACNÍK PRE DETI

vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: Bratislava, nám. SNP 11. tel. 582-41 - 49. Šéfredaktorka Mária Durčáková-Masaryková, zástupca šéfredaktorky Ján Turan, redaktorka Hana Suchá, výtvarný redaktor Miroslav Cipár, grafická úprava Lubomír Krátky. Tlačia Polygrafické závody, n. p., závod 1. Bratislava. Dukelská 4/c. Rozširuje PNS, informácie o predplatnom podáva a objednávky prijíma každá pošta i doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia tlače. Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII. Vychádza každé mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

Široko, ďaleko
v tej talianskej zemi,
tam je pochovaný
môj brat premilený.

Keby ja vedela
taliansky chodníček,
išla by navštíviť
ten bračekov hrobček.

„Braček môj, braček môj,
kde je ten hrobček tvoj?
Ohlás sa mi, kde si,
poznám ťa po reči.“

ŠIROKO, ĎALEKO

EUDOVA

„Vitaj, sestra, vitaj
v tej talianskej zemi,
ako si ma našla
medzi kameňami?“

„Našla som ťa, našla,
lebo som musela,
lebo som na teba
zabudnúť nemohla.“

„Choď, sestrička, domov,
k tej našej mamičke,
zanes pozdravenie
aj mladšej sestričke.“

